

INTERVIEW MET TROPENARTS
DINGEMAN RIJKEN

'IK BEN NOOIT ECHT BANG GEWEEST VOOR EBOLA'

BEELD: DINGEMAN RIJKEN

Dingeman Rijken was tijdens de feestdagen niet bij zijn familie in Nederland. De bevlogen maar bescheiden arts werkte van eind november tot begin januari in een ebolabehandelcentrum van het Rode Kruis in Sierra Leone. 'Ik had de ervaring, ik was beschikbaar, dus ik vond dat ik moest gaan.'

Danka Stuijver

Dingeman werkte een jaar als anios chirurgie in Rotterdam en een jaar als anios spoedeisende hulp in Engeland. Na een tropencursus in België reisde hij samen met zijn vrouw Femke, tropenarts, naar de Oost-Kaap in Zuid-Afrika en werkte daar in het Holy Cross Hospital. Hij kwam in opspraak na het maken van een website waarmee hij lokale jongens wilde waarschuwen voor de gevaren van traditionele circumcisies in de bush. Ondanks zijn goede bedoelingen werd hem verweten dat hij de 'culturele principes en processen' negeerde

en werd hij meermaals bedreigd. Daarop besloot hij om samen met zijn vrouw en pasgeboren dochter naar Malawi te vertrekken.

Hoe kwam je vervolgens in West-Afrika terecht?

'Op het moment dat de ebola-epidemie uitbrak, werkten wij een halfjaar in Malawi. We ontvingen in augustus een noodkreet van het Rode Kruis en Artsen zonder Grenzen, gericht aan alle tropenartsen. Aangezien ik voor langere tijd beschikbaar was en tropenervaring heb, meldde ik mij direct aan. Ik werd aangenomen door het Rode Kruis en eind november uitgezonden. Mijn vrouw en dochter bleven in Nederland.'

Was je goed voorbereid op het werken daar?

'Absoluut. In de jaren dat ik met slechts drie andere artsen het ziekenhuis in de Oost-Kaap, het armste deel van Zuid-Afrika, runde, heb ik klinisch veel geleerd. Ook heb ik de Afrikaanse mentaliteit leren kennen. Het zijn ontzettend lieve, vrolijke mensen. Ze zingen en dansen en maken zich zelden zorgen over de dag van morgen. Die levenshouding maakt het in de patiëntenzorg wel moeilijk om langetermijnprojecten op te zetten of mensen aan te sporen verantwoordelijkheid te nemen voor hun gezondheid. In Malawi zagen we de 'ontwikkelingshulpindustrie' in actie. De politieke en logistieke kracht die daarachter zit is enorm. Ik heb meer geleerd over het management en de zorgstructuren. Alles bij elkaar dus een gedegen voorbereiding op het werken in West-Afrika.'

De fotobijdragen komen uit de blogs van Dingeman Rijken op medischcontact.nl

↑ Een gezond kind van zieke ouders wordt verzorgd door een *survival nurse*: een verpleegkundige die genas van ebola.

← ‘Later die middag brengen we haar kinderen naar het gaas, om haar te laten zien dat het goed met hen gaat. Even glimlacht ze als blijk van herkenning, en dan zakt ze terug op haar bed. Haar zoontje begint stilletjes te huilen, het meisje kijkt verwonderd toe. Ik weet niet of we er goed aan hebben gedaan.’

Hoe ging je om met het leed dat je zag?

‘Ik was in Zuid-Afrika, voor zover dat ooit kan, gewend geraakt aan het zien sterven van veelal jonge mensen aan aids en tuberculose. Het grote verschil met de ebola-epidemie is dat de ziekte duur bij ebola zo ontzettend kort is en het virus een heel gezin binnen enkele dagen van de kaart kan vegen. Het moeilijkste, en bijna onmenselijke, aan mijn werk vond ik de beperkte middelen en tijd. Stel je even voor: je loopt langs een doodzieke jongen, bloed komt uit zijn mond en rectum. Hij kermt van de buikpijn. In je beschermende pak beweeg je trager en bestaat er een grote afstand tot de patiënt. Je legt een hand op zijn schouder, probeert hem wat water te laten drinken, maar dan loop je door. Je tijd zit erop, je mag maximaal een uur werken in het bloedhete pak en er zijn nog vele andere patiënten die gezien moeten worden. Je laat mensen achter om te sterven. Dat went niet.’

Maar je hebt het wel volgehouden.

‘Ik putte veel kracht uit mijn geloof. De gedachte dat de kinderen die stierven naar een betere plek gingen, maakte het leed draaglijker en ik hoopte dan ook dat ze zo kort mogelijk zouden lijden. Veel moeilijker vond ik de mensen die achterbleven. Ik herinner

↑ ‘De roodbruine graven zijn als littekens in het groene landschap en in de families van Sierra Leone. Op elk graf staat een bordje met de naam en leeftijd van de overledene.’

↑ Dingeman Rijken tijdens de aankleedprocedure.

me een moeder die na drie weken wist te herstellen van ebola. Ze was een vechter en wilde terugkeren naar haar zoontje van 5 maanden oud. Geloof me, je hebt echt wilskracht nodig om door te gaan als je iedereen om je heen ziet en hoort sterven. Bij thuiskomst trof ze het kindje ondervoed en uitgedroogd aan. Ze rende terug naar het centrum met haar kind in haar armen. De angst, de paniek, de radeloosheid raakten me diep. Het kindje was in een zeer slechte voedingstoestand. We hebben alles geprobeerd om hem beter te maken. Ook de moeder probeerde wanhopig: ORS, dan melk, dan weer cola. Haar hele lichaam schreeuwde “mijn kind mag niet sterven”. Maar dat deed het wel. Ik werd gebeld door de bewaker. Hij stond zeker 50 meter van de vrouw vandaan, maar ik hoorde haar hartverscheurende weeklacht door de telefoon. De volgende ochtend om 8 uur stond ze er nog steeds te huilen. De bewaker vertelde me dat ze de hele nacht had geschreeuwd en gehuild. Het voelde als het Bijbelverhaal van de kindermoord in Bethlehem, waarna Rachel “weende om haar kinderen, en zich niet wilde laten troosten...”.

Twee dagen later werd haar man opgenomen met ebola. Ik zie haar nog staan, de schoenen van haar man in haar handen, haar doffe lege vragende blik. Die schoenen waren al niet meer nodig.

↑ 'Vanmiddag worden vier patiënten begraven zonder hun familieleden. Misschien wonen ze te ver weg, misschien zijn ze in quarantaine, misschien zijn ze dood.'

↗ 'Confirmed' voor patiënten met een positieve bloedtest, 'probable' voor patiënten met voor ebola typerende symptomen en 'suspect' voor overige patiënten.

↑ 'Ik ga de uitkleedtent binnen en voor me staat iemand van het infectiepreventieteam klaar om mij door de lange uitkleedprocedure te loodsen. Hij sproeit chloorwater over de voor- en achterzijde van mijn pak.'

← 'Wanneer we teruglopen naar het centrum staat een ambulance voor de poort. Achterin liggen twee patiënten met mogelijke ebola. De eerste is een 25-jarige traditionele genezer. Hij ziet er redelijk sterk uit, maar klaagt over bloederige diarree en braaksel. De tweede patiënt is een ernstig verzwakte 55-jarige vrouw. De urine druipst van haar brancard. De dood ligt op de loer.'

De uitdrukking op haar gezicht zal ik nooit meer vergeten. Ze was haar hele gezin kwijt. En ze was er één van zovelen.'

Ben je nooit bang geweest om zelf besmet te raken?

'Nee, nooit. Ten eerste raak je niet zo makkelijk besmet met het virus en ten tweede werkten wij altijd in een beschermend pak. Ik heb één keer koorts gekregen, 39,5. De sneltest toonde aan dat ik malaria had, ondanks profylaxe. Ik heb de behandeling daarvoor ingenomen en ben gaan slapen. De volgende dag was ik koortsvrij en ging naar het behandelcentrum om te werken, maar ik voelde me belabberd. Ik ben naar mijn bed gegaan, maar voelde me schuldig tegenover mijn collega's en patiënten. Malaria is eigenlijk slechts een forse griep. Ik ben zo snel als het ging weer aan het werk gegaan.'

Wat vind jij van de media-aandacht rondom ebola?

'De hele hype was zwaar overdreven, althans de angst dat de epidemie naar het westen zou komen. Want uiteindelijk was dat waar iedereen bang voor was. De dood van zoveel Afrikanen raakt mensen minder dan de dood van zeventien mensen in Parijs. Het is simpel, we identificeren ons eerder met een blanke Fransman dan met een arme Afrikaan in een lemen hutje. Daar kun je van alles vinden, maar het is een feit.'

Hoe denk je dat de toekomst eruitziet voor West-Afrika?

'Het aantal nieuwe gevallen van ebola is gelukkig sterk afgenomen, maar de epidemie heeft verstrekkende gevolgen. Kinderen gaan al een jaar niet naar school en het aantal ebolawezens is groot. De economie van deze toch al arme landen moet vanaf de grond weer worden opgebouwd. Geschat wordt dat 8800 mensen aan ebola gestorven zijn, maar in werkelijkheid zijn dit er meer. Want

indirect veroorzaakt ebola ook sterfte door malaria, hiv, een ongeluk, in het kraambed. De ebola-epidemie heeft de kwetsbaarheid van de gezondheidszorg in West-Afrika namelijk pijnlijk blootgelegd. Geen personeel, geen patiënten – ze blijven weg omdat ze bang zijn besmet te raken met ebola – en vele door ontwikkelingsorganisaties opgezette projecten liggen stil. We moeten weer van vooraf aan beginnen. Dat kost tijd, geld en vertrouwen.' *Ais*

Dingeman Rijken hield tijdens zijn verblijf in Kono voor Medisch Contact een online dagboek bij. Zie voor deze blogs de link onder dit artikel op artsinspe.nl.

Voor meer foto's zie de beeldrapportage in Medisch Contact deze week en op medischcontact.nl.

Sinds eind januari is Rijken wederom werkzaam in het ebolabehandelcentrum van het Rode Kruis in Kono, Sierra Leone. Verder is hij bezig met de sollicitatie voor de opleiding tot huisarts in Nijmegen.